

กฎหมายธุรกิจ

(Business Law)

วิระชัย บุญเพ็ญ

100.-

กฎหมายธุรกิจ (Business Law)

ISBN 978-616-495-257-7

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2568

จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม

เรียบเรียงโดย

วีระชัย บุญเพ็ญ

จัดพิมพ์และจัดจำหน่าย โดย...

วังอักษร

บริษัท วังอักษร จำกัด

69/3 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงวัดอรุณ

เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600

โทร. 0-2472-3293-4

มือถือ 08-8585-1521

e-mail : wangaksorn9@gmail.com

Facebook : สำนักพิมพ์ วังอักษร

www.wangaksorn.com

Line ID : wangaksorn

FREE

e-book

เนื้อหาในเล่ม
ในรูปแบบ QR Code

บริษัท วังอักษร จำกัด ขอสงวนลิขสิทธิ์

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์เพิ่มเติม พ.ศ. 2565
ห้ามมิให้ทำการคัดลอก ดัดแปลง แก้ไขเนื้อหา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่ว่ารูปแบบใด
ชื่อและเครื่องหมายการค้าอื่น ๆ ที่อ้างอิงในหนังสือฉบับนี้ เป็นสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย
ของเจ้าของแต่ละราย บริษัทฯ มิได้อ้างความเป็นเจ้าของแต่อย่างใด

คำนำ

บริษัท วังอักษร จำกัด ได้จัดทำหนังสือวิชา **กฎหมายธุรกิจ (Business Law)** เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน ตามหลักสูตรอาชีวศึกษา (สอศ.) หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) และหลักสูตรอุดมศึกษา ผู้สนใจในการพัฒนาการเรียนรู้และทักษะ

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ แบบฝึกหัดคู่ขนาน มีจุดประสงค์ในการยกระดับผู้เรียนให้เรียนทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์ และการประยุกต์ใช้ได้จริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และกิจนิสัยในการทำงาน เพื่อสร้างสมรรถนะตามความต้องการของสถานประกอบการ เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 12 บท คือ บทที่ 1 บุคคล บทที่ 2 นิติกรรม สัญญา บทที่ 3 หนี้ บทที่ 4 ซื้อขาย แลกเปลี่ยน บทที่ 5 เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ บทที่ 6 จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน บทที่ 7 ยืม ฝากทรัพย์สิน ค้ำประกัน จำน่า จำนอง บทที่ 8 ตัวแทน นายหน้า ประนีประนอม ยอมความและพินัยข้อต่อ บทที่ 9 บัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน บทที่ 10 ห้างหุ้นส่วน บริษัท สมาคม บทที่ 11 ทรัพย์สินทางปัญญา และบทที่ 12 ธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาที่ทันสมัย ตามแผนการพัฒนาศึกษาด้านวิชาชีพกฎหมาย สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้และสมรรถนะตามหลักสูตร

วีระชัย บุญเพ็ง

สารบัญ

บทที่ 1 บุคคล..... 1

บุคคลธรรมดา.....	2
สิ่งซึ่งประกอบเป็นสภาพบุคคล.....	7
ความสามารถของบุคคล.....	12
นิติบุคคล.....	18
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	21

บทที่ 2 นิติกรรม สัญญา..... 24

เหตุการณ์ธรรมดากับเหตุการณ์ในกฎหมาย.....	25
ความหมายของนิติกรรม.....	26
ประเภทของนิติกรรม.....	27
ความสมบูรณ์ของนิติกรรม.....	28
ความบกพร่องของการแสดงเจตนา.....	29
ผลทางกฎหมายของการแสดงเจตนา.....	36
โมฆะกรรม.....	38
โมฆียะกรรม.....	40
เงื่อนไขและเงื่อนไขเวลา.....	44
ความหมายของสัญญา.....	48
การก่อให้เกิดสัญญา.....	48
การเกิดสัญญา.....	52
ประเภทของสัญญา.....	52
มัดจำและเบี้ยปรับ.....	53
การเลิกสัญญา.....	54
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	58

บทที่ 3 หนี้..... 63

ความหมายของหนี้.....	64
ผลของหนี้.....	67
กำหนดเวลาชำระหนี้.....	67
การผิดนัดของลูกหนี้.....	68

ข้อแก้ตัวของลูกหนี้.....	69
ผลของการที่ลูกหนี้ผิดนัด.....	69
การผิดนัดของเจ้าหนี้.....	70
ข้อแก้ตัวของเจ้าหนี้.....	71
ผลของการที่เจ้าหนี้ผิดนัด.....	71
การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย.....	72
การบังคับชำระหนี้.....	73
การควบคุมทรัพย์สินของลูกหนี้.....	75
การรับช่วงสิทธิ.....	77
สิทธิยึดเหนี่ยว.....	77
การโอนสิทธิเรียกร้อง.....	78
ความระงับแห่งหนี้.....	81
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	88

บทที่ 4 ซื้อขาย แลกเปลี่ยน..... 91

ลักษณะของสัญญาซื้อขาย.....	92
ประเภทของสัญญาซื้อขาย.....	93
ทรัพย์สินที่นำมาซื้อขาย.....	94
แบบของสัญญาซื้อขาย.....	94
หลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดี.....	95
สถานที่จดทะเบียนซื้อขาย.....	96
ค่าฤชาธรรมเนียมในการทำสัญญาซื้อขาย.....	96
การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขาย.....	97
หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ขาย.....	98
สิทธิและหน้าที่ของผู้ซื้อ.....	102
การซื้อขายเฉพาะบางอย่าง.....	103
สัญญาแลกเปลี่ยน.....	107
ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสัญญาซื้อขาย มาใช้กับสัญญาแลกเปลี่ยน.....	108
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	109

บทที่ 5 เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ..... 112

สัญญาเช่าทรัพย์สิน.....	113
หลักเกณฑ์ในการทำสัญญาเช่า.....	114
กำหนดระยะเวลาในการเช่าทรัพย์สิน.....	114
หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้เช่า.....	115
หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เช่า.....	115

ความระงับของสัญญาเช่าทรัพย์สิน.....	116
สัญญาเช่าซื้อ.....	116
แบบของสัญญาเช่าซื้อ.....	117
ความระงับของสัญญาเช่าซื้อ.....	117
ผลของการเลิกสัญญาเช่าซื้อ.....	118
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	119

บทที่ 6 **จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับชน...** 122

ความหมายจ้างแรงงาน.....	123
ลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน.....	123
สิทธิและหน้าที่ของลูกจ้าง.....	124
สิทธิและหน้าที่ของนายจ้าง.....	124
ความระงับแห่งสัญญาจ้างแรงงาน.....	125
ความหมายจ้างทำของ.....	127
ลักษณะของสัญญาจ้างทำของ.....	127
สิทธิและหน้าที่ของผู้รับจ้าง.....	127
สิทธิและหน้าที่ของผู้ว่าจ้าง.....	128
ความระงับแห่งสัญญาจ้างทำของ.....	129
ข้อแตกต่างระหว่างสัญญาจ้างแรงงาน และสัญญาจ้างทำของ.....	130
สัญญารับชน.....	130
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	134

บทที่ 7 **ยืม ผากทรัพย์ ค่าประกัน จำนอง จำน่า.....** 137

สัญญายืม.....	138
สัญญายืมใช้คงรูป.....	138
สัญญายืมใช้สิ้นเปลือง.....	142
การกู้ยืมเงิน.....	143
หลักเกณฑ์การกู้ยืมเงิน.....	143
การคิดดอกเบี้ยเงินกู้ยืม.....	144
การคิดดอกเบี้ยทบต้น.....	145
การรับสิ่งของแทนเงินที่กู้ยืม.....	145
สัญญาผากทรัพย์.....	146
ลักษณะสำคัญของสัญญาผากทรัพย์.....	146
สิทธิและหน้าที่ของผู้รับผากทรัพย์.....	147
สิทธิและหน้าที่ของผู้ผากทรัพย์.....	148

อายุความเกี่ยวกับการผากทรัพย์.....	149
สัญญาค้ำประกัน.....	149
ลักษณะของสัญญาค้ำประกัน.....	150
แบบของสัญญาค้ำประกัน.....	150
ลักษณะของหนี้ที่จะค้ำประกันได้.....	150
ผู้รับเงื่อนไข.....	151
ผู้ค้ำประกันหลายคน.....	151
ความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกัน.....	151
สิทธิของผู้ค้ำประกัน.....	153
ความระงับสิ้นไปของสัญญาค้ำประกัน.....	154
สัญญาจำนอง.....	154
ลักษณะของสัญญาจำนอง.....	155
ทรัพย์สินที่จำนองได้.....	155
การทำสัญญาจำนอง.....	156
การจำนองทรัพย์สินหลายสิ่ง เพื่อประกันหนี้รายเดียว.....	157
สิทธิและหน้าที่ของผู้รับจำนอง.....	159
สิทธิและหน้าที่ของผู้จำนอง.....	159
การบังคับจำนอง.....	160
ความระงับสิ้นไปของสัญญาจำนอง.....	162
สัญญาจำนำ.....	163
ลักษณะของสัญญาจำนำ.....	164
ทรัพย์สินที่จำนำเป็นประกันหนี้ใด.....	164
การจำนำสิทธิซึ่งมีตราสาร.....	165
สิทธิและหน้าที่ของผู้รับจำนำ.....	166
สิทธิและหน้าที่ของผู้จำนำ.....	166
การบังคับจำนำ.....	167
ความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาจำนำ.....	168
ข้อแตกต่างระหว่างสัญญาจำนอง และสัญญาจำนำ.....	168
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	169

บทที่ 8 **ตัวแทน นายหน้า ประนีประนอม ยอมความ และพนันขันต่อ.....** 173

ลักษณะของสัญญาตัวแทน.....	174
วิธีการตั้งตัวแทน.....	175
ประเภทของตัวแทน.....	175
คุณสมบัติของตัวการและตัวแทน.....	176

หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนต่อตัวการ.....	177
หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวการต่อตัวแทน.....	178
ความรับผิดชอบของตัวการต่อบุคคลภายนอก.....	178
ความรับผิดชอบของตัวแทนต่อบุคคลภายนอก.....	179
ความระับของสัญญาตัวแทน.....	179
ผลแห่งความระับแห่งสัญญาตัวแทน.....	180
ตัวแทนค้าต่าง.....	180
สัญญานายหน้า.....	182
ลักษณะของสัญญานายหน้า.....	182
คำบำเหน็จนายหน้า และค่าใช้จ่าย	
ที่นายหน้าได้ออกไป.....	183
หน้าที่และความรับผิดชอบของนายหน้า.....	183
ความระับแห่งสัญญานายหน้า.....	183
อายุความเรียกค่านายหน้า.....	184
สัญญาประนีประนอมยอมความ.....	184
ชนิดของสัญญาประนีประนอมยอมความ.....	185
อายุความของสัญญาประนีประนอม	
ยอมความ.....	185
การพนันขึ้นต่อ.....	185
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	187

บทที่ 9 บัญชีเดินสะพัด และตัวเงิน..... 190

บัญชีเดินสะพัด.....	191
ตัวเงิน.....	193
ลักษณะของตัวเงิน.....	193
บทบัญญัติทั่วไปของตัวเงิน.....	193
คู่สัญญาในตัวเงิน.....	195
ประเภทของตัวเงิน.....	196
ตัวแลกเงิน.....	196
ตัวสัญญาใช้เงิน.....	202
เช็ค.....	204
อายุความฟ้องร้องตัวเงิน.....	208
ตัวเงินปลอม ตัวเงินที่มีการแก้ไข	
ตัวเงินถูกลัก ตัวเงินหาย.....	209
ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค.....	211
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	213

บทที่ 10 ห้างหุ้นส่วน บริษัท สมาคม..... 216

สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท.....	217
ประเภทของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท.....	217
ห้างหุ้นส่วนสามัญ.....	218
ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล.....	222
ห้างหุ้นส่วนจำกัด.....	225
บริษัทจำกัด.....	227
บริษัทมหาชนจำกัด.....	235
สมาคม.....	236
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	241

บทที่ 11 ทรัพย์สินทางปัญญา..... 245

ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม.....	246
ลิขสิทธิ์.....	248
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	252

บทที่ 12 ธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์..... 253

ความหมายธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์.....	255
สาระสำคัญในการทำธุรกรรม	
ทางอิเล็กทรอนิกส์.....	255
ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	257
ธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรม	
ทางอิเล็กทรอนิกส์.....	259
คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.....	259
แบบทดสอบกิจกรรมฝึกทักษะ.....	261

บรรณานุกรม..... 262

บทที่...

1

บุคคล

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ศึกษาลักษณะบุคคลธรรมดา
2. บอกลักษณะสิ่งประกอบเป็นสภาพบุคคล
3. อธิบายความสามารถของบุคคล
4. ยกตัวอย่างนิติบุคคล
5. จัดประเภทของนิติบุคคล

บทที่...

1

บุคคล

บุคคล คือ สิ่งที่สามารถมีสิทธิและหน้าที่ได้ตามกฎหมาย ดังนั้นสิ่งใดก็ตาม ถ้ามีสิทธิ และหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้แล้วก็ถือว่าเป็นบุคคล

บุคคลตามกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. บุคคลธรรมดา
2. นิติบุคคล

บุคคลธรรมดา

บุคคลธรรมดา ได้แก่ คนหรือมนุษย์ที่มีชีวิตอยู่ ไม่จำกัดเพศ อายุ หรือความผิดปกติของร่างกายแต่อย่างใด

การเริ่มต้นการมีสภาพบุคคล

ประมวลกฎหมายและพาณิชย์ มาตรา 15 วรรคแรก บัญญัติว่า “สภาพบุคคลย่อมเริ่มตั้งแต่เมื่อคลอด แล้วอยู่รอดเป็นทารก ...” จากบทบัญญัตินี้ การเริ่มสภาพบุคคลตามกฎหมายต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ

1. การคลอดและ
2. การอยู่รอดเป็นทารก

ดังนั้น ทารกที่ยังไม่คลอดจึงไม่มีสภาพบุคคล หรือทารกที่คลอดแล้วแต่เสียชีวิต ก็จะไม่มีความเป็นบุคคลตามกฎหมาย

คำว่า “**คลอด**” คือ การที่ทารกพ้นจากช่องคลอดมารดาโดยไม่มีอวัยวะส่วนใดติดอยู่ จะตัดสายสะดือหรือไม่ ไม่เป็นข้อสำคัญ และการผ่าตัดเพื่อทำคลอดก็อยู่ในความหมายนี้ด้วย

คำว่า “**อยู่รอดเป็นทารก**” คือ การที่คลอดออกมามีชีวิต สิ่งที่ต้องมีชีวิต ได้แก่ การหายใจ ไม่ว่าจะเป็นการหายใจด้วยตนเอง หรือการช่วยเหลือของแพทย์

ผลของการมีสภาพบุคคล จะทำให้ทารกมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ความสามารถในการใช้สิทธิของทารกอาจถูกจำกัดไม่สามารถใช้สิทธิเช่นบุคคลปกติ

สิทธิทางกฎหมายของทารกในครรภ์มารดา

โดยหลักทั่วไปทารกในครรภ์มารดายังไม่ถือว่าเป็นสภาพบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้นจึงไม่สามารถมีสิทธิหรือหน้าที่ในทางกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 วรรค 2 บัญญัติว่า “ทารกในครรภ์มารดาก็สามารถจะมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังเกิดมารอดอยู่” ตามบทบัญญัตินี้ให้ความคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์มารดา แม้ทารกยังไม่มีสภาพบุคคล ก็สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ภายในเงื่อนไขที่ว่าเมื่อมีการคลอด และมีชีวิตรอดอยู่ เช่น สิทธิที่จะมีบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1536 บัญญัติว่า “เด็กเกิดแต่หญิงขณะเป็นภรรยาชาย หรือภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามี หรือเคยเป็นสามีแล้วแต่กรณี” จากบทบัญญัตินี้ แสดงให้เห็นว่าทารกในครรภ์มารดาและเกิดมาในขณะหญิงเป็นภรรยาชาย หรือเกิดมาภายใน 310 วันนับแต่การสมรสสิ้นสุดลง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นทารกนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีหรือเคยเป็นสามี เช่น นางสมศรีเป็นภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมายของนายสมชาย ทั้งคู่ได้จดทะเบียนหย่ากันถือว่าเป็นการสิ้นสุดการสมรสภายใน 310 วันนับแต่วันหย่า นางสมศรีได้คลอดบุตร ตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายให้สันนิษฐานว่าเด็กคนนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของนายสมชาย ผู้เคยเป็นสามี

วันเกิดของบุคคล

วันเกิดถือว่าเป็นวันเริ่มสภาพของบุคคล เมื่อมีคนเกิดในบ้านกฎหมายกำหนดให้เจ้าบ้านต้องแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งท้องที่ที่เกิดหรือแห่งท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ในโอกาสแรกภายในสิบห้าวันนับแต่เกิดในกรณีจำเป็นไม่อาจแจ้งได้ตามกำหนด ให้แจ้งภายหลังได้แต่ต้องไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่อาจแจ้งได้ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 มาตรา 18 เมื่อมีการแจ้งเกิดบุคคลจึงทราบวัน เดือน ปีเกิดของตน แต่ในบางกรณีครอบครัวอยู่ห่างไกลจากความเจริญไม่ได้แจ้งว่าบุตรของตนเกิดเมื่อใด เมื่อมีปัญหาทางกฎหมายเกิดขึ้น ทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือทางกฎหมายอาญา การรู้วันเกิดของบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งมีบทบัญญัติไว้ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1. เมื่อบุคคลมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ
2. ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากสมรสนั้นทำเมื่อฝ่ายชายมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ และฝ่ายหญิงมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์
3. ผู้เยาว์มีสิทธิทำนิติกรรมได้เมื่ออายุ 15 ปีบริบูรณ์
4. บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี จะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่บุคคลนั้นจะต้องมีอายุต่ำกว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี

กฎหมายอาญา

1. เด็กอายุยังไม่เกิน 10 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ
2. เด็กอายุเกินสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจดำเนินการ เช่น ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก
3. เด็กอายุกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กนั้น ในอันที่จะวินิจฉัยสมควรลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรลงโทษก็ให้จัดการตามที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้าศาลเห็นสมควรพิพากษาลงโทษ ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง
4. เด็กอายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

การนับอายุของบุคคล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 16 บัญญัติว่า”การนับอายุของบุคคล ให้เริ่มนับแต่วันเกิด ในกรณีที่รู้ว่าเกิดในเดือนใดแต่ไม่รู้วันเกิด ให้นับวันที่หนึ่งแห่งเดือนนั้นเป็นวันเกิด แต่ถ้าพ้นวิสัยที่จะหยั่งรู้เดือนและวันเกิดของบุคคลใด ให้นับอายุบุคคลนั้นตั้งแต่วันต้นปีปฏิทิน ซึ่งเป็นปีที่บุคคลนั้นเกิด” จากบทบัญญัตินี้ พิจารณาได้ดังนี้

1. ถ้าไม่ทราบว่าเป็นบุคคลนั้นเกิดวันที่ใด แต่ทราบเดือนและปีที่เกิด ให้ถือว่าบุคคลนั้นเกิดวันที่ 1 แห่งเดือนนั้น เช่น นายมานะเกิดเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 แต่ไม่ทราบวันเกิด ให้ถือว่านายหนุ่มเกิดวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563
2. ถ้าไม่ทราบวัน เดือน ที่เกิด แต่ทราบปีที่เกิด ให้ถือวันต้นปีแห่งปฏิทินเป็นวันเกิด วันต้นปีแห่งปฏิทินของประเทศไทยในสมัยก่อนใช้ปฏิทินหลวงถือเอาวันที่ 1 เมษายน เป็นวันต้นปีแห่งปฏิทินหลวง ต่อมาเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2483 ได้มีการประกาศ ให้ถือวันที่ 1 มกราคม เป็นวันต้นปีแห่งปฏิทินหลวง

โดยให้มีผลนับจากวันประกาศไปอีก 30 วัน ดังนั้นบุคคลที่เกิดก่อนวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2483 ถ้ากำหนดให้คำนวณเป็นปีต้องถือวันที่ 1 เมษายน เป็นวันต้นปี และถ้าเกิดตั้งแต่วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2483 ให้ถือวันต้นปี คือ 1 มกราคม เช่น นายเอกราชทราบวันเกิดปี พ.ศ. 2480 แต่ไม่ทราบวัน และเดือน เช่นนี้ถือว่านายเอกราช เกิดวันที่ 1 เมษายน หรือถ้าบุคคลใดทราบวันเกิดปี พ.ศ. 2562 แต่ไม่ทราบวัน เดือนเกิด เช่นนี้ถือว่าเกิดวันที่ 1 มกราคม

การสิ้นสุดสภาพบุคคล

ป.พ.พ. มาตรา 15 วรรคแรก บัญญัติว่า “สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อตาย” เมื่อบุคคลถึงแก่ความตาย ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ย่อมตกไปยังทายาทของผู้รับมรดก ตั้งแต่วันที่บุคคลผู้นั้นตาย เว้นแต่ตามกฎหมาย หรือโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตาย

การสิ้นสุดสภาพบุคคลตามกฎหมาย มี 2 กรณี คือ

1. การตาย หมายถึง การสิ้นสุดสภาพบุคคลโดยธรรมชาติไม่ว่าด้วยสาเหตุใด สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องตัดสินว่าบุคคลใดตาย ประกอบด้วย 3 ประการ คือ สมองหยุดทำงาน ไม่หายใจ และหัวใจหยุดเต้น เมื่อบุคคลใดตาย สิทธิ และหน้าที่ของบุคคลนั้นจะสิ้นสุดลงไป และในกรณีที่บุคคลถึงแก่ความตายพร้อมกันในเหตุอันตรายเป็นอันเดียวกัน ถ้าเป็นการพันวิสัยที่จะกำหนดได้ว่าบุคคลใดตายก่อนหรือตายหลังให้ถือว่าตายพร้อมกัน

2. การสาบสูญ หมายถึง การสิ้นสุดสภาพบุคคลโดยผลของกฎหมาย แม้ความจริงบุคคลนั้นอาจยังมีชีวิตอยู่แต่ไม่รู้ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร ถ้าศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ ต้องถือว่าบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย

หลักเกณฑ์ของการเป็นคนสาบสูญ มี 2 กรณี คือ

1. กรณีธรรมดา กำหนดว่าถ้าบุคคลใดได้ไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เป็นระยะเวลาติดต่อกันนานถึง 5 ปี เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนสาบสูญ เมื่อศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญแล้วให้โฆษณาคำสั่งของศาลลงในราชกิจจานุเบกษา การสั่งให้เป็นคนสาบสูญเป็นดุลยพินิจของศาล

2. กรณีพิเศษ ให้ลดระยะเวลาลงเหลือ 2 ปี ได้แก่

1) นับแต่วันที่การรบหรือสงครามสิ้นสุดลง ถ้าบุคคลนั้นอยู่ในการรบหรือสงครามและหายไปในการรบหรือสงครามดังกล่าว เช่น ไปรบตามชายแดน เป็นต้น

2) นับแต่วันที่ยานพาหนะที่บุคคลนั้นเดินทาง อับปาง ถูกทำลายหรือสูญหายไป เช่น เรืออับปาง เครื่องบินตก เป็นต้น

3) นับวันที่เหตุอันตรายเป็นชีวิตนอกระบบที่ระบุไว้ในข้อ 1) หรือข้อ 2) ได้ผ่านพ้นไป ถ้าบุคคลนั้นตกอยู่ในอันตรายเช่นว่านั้น เช่น แผ่นดินถล่ม เหตุจลาจล เป็นต้น

ผลของการเป็นคนสาบสูญ

ป.พ.พ. มาตรา 62 บัญญัติ “บุคคลซึ่งศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ ให้ถือว่าถึงแก่ความตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังที่ระบุไว้ในมาตรา 61”

จากมาตรานี้จะเห็นได้ว่าเมื่อศาลได้มีคำสั่งให้บุคคลใดสาบสูญแล้ว ให้ถือว่าถึงแก่ความตายทรัพย์สินที่มีอยู่ถือเป็นกองที่ทายาทพึงใช้สิทธิจัดการได้ตามกฎหมาย และการเป็นคนสาบสูญนั้นให้ถือว่าถึงแก่ความตายเมื่อครบกำหนด 5 ปี หรือ 2 ปี แล้วแต่กรณี มีโชวันทีศาลสั่งหรือวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เช่น นายแดงหายไ้จากบ้าน เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 โดยไม่ส่งข่าวให้ทางบ้านทราบแต่อย่างใด ต่อมาวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ภรรยาได้ร้องขอต่อศาลให้ม้คำสั่งให้นายแดงเป็นคนสาบสูญ ศาลพิจารณาแล้วสั่งให้นายแดงเป็นสาบสูญเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2563 และโฆษณาคำสั่งเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2563 เช่นนี้ถือว่านายแดงเป็นคนสาบสูญตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2563 อันเป็นวันแรกเมื่อระยะเวลา 5 ปี ได้ครบกำหนด

ข้อพิจารณา เหตุใดจึงถือเอาวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2563 แทนที่จะถือวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 เพราะ ป.พ.พ. มาตรา 193/3 กำหนดไว้ว่าถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี มีให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน

การถอนคำสั่งสาบสูญ

การถอนคำสั่งสาบสูญมี 2 กรณี คือ

1. บุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญนั้นยังคงมีชีวิตอยู่ เช่น กลับมายังภูมิลำเนา มีคนพบเห็นหรือแจ้งข่าวมาให้ทราบ
2. บุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญได้ตายแล้ว แต่ตายผิดจากเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ คือไปจากวันที่ครบกำหนด 5 ปี หรือ 2 ปี แล้วแต่กรณี

ผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลถอนคำสั่งสาบสูญ

1. บุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ
2. ผู้มีส่วนได้เสียกับบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ
3. พนักงานอัยการ

ผลของการที่ศาลสั่งถอนคำสั่งสาปสูญ

เมื่อศาลมีคำสั่งถอนคำสั่งให้เป็นสาปสูญแล้วจะมีผลดังนี้

1. การถอนคำสั่งนั้นไม่กระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์แห่งการทั้งหลายอันได้ทำโดยสุจริต ในระหว่างตั้งแต่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาปสูญจนถึงวันถอนคำสั่งนั้น เช่น นายแดงได้รับมรดกเป็นรถยนต์ 1 คัน จากการที่นายดำถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาปสูญ ภายหลังโดยสุจริตได้ขายรถคันดังกล่าวให้กับนายเขียว ดังนี้ เมื่อนายดำกลับมาจะเพิกถอนสัญญาซื้อขายรถยนต์ระหว่างนายแดงกับนายเขียวไม่ได้

2. บุคคลที่ได้ทรัพย์สินมาเนื่องแต่การที่ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนสาปสูญแต่ต้องเสียสิทธิของตนไป เพราะสั่งถอนคำสั่งแสดงสาปสูญนั้นต้องส่งคืนทรัพย์สินแต่เพียงเท่าที่ยังได้เป็นलगแก้ตนอยู่ เช่น นายสมชายได้รับมรดกเป็นเงินสด 100,000 บาท จากการที่นายสมบัติถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาปสูญ ภายหลังนายสมบัติกลับมาเงินเหลือเพียง 1,000 บาท ดังนี้ นายสมชายต้องคืนเงินให้กับนายสมบัติเท่าที่เหลืออยู่ แต่ถ้าใช้หมดนายสมชายไม่ต้องรับผิดชอบต่อนายสมบัติ

สิ่งซึ่งประกอบเป็นสภาพบุคคล

เมื่อบุคคลเกิดมามีสภาพบุคคลแล้วย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ได้ตามกฎหมาย ซึ่งความแตกต่างของบุคคลกฎหมายกำหนดไว้ดังนี้

สัญชาติ

สัญชาติ หมายถึง ข้อผูกมัดบุคคลไว้กับประเทศบุคคลสัญชาติใดจะต้องมีสิทธิและหน้าที่ต่อประเทศที่ตนมีสัญชาติ การได้สัญชาติมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. การได้สัญชาติโดยการเกิด

1.1 หลักสายโลหิต หมายถึง บุคคลที่เกิดจากบิดาหรือมารดาที่มีสัญชาติไทย ย่อมได้สัญชาติไทย ย่อมได้สัญชาติไทยไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย

1.2 หลักดินแดน หมายถึง บุคคลเกิดในราชอาณาจักรไทยย่อมมีสัญชาติไทยยกเว้น บิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย

2. การได้สัญชาติหลังการเกิด

2.1 จากการสมรส เช่น หญิงต่างด้าวสมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทยให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

2.2 จากการขอแปลงสัญชาติเป็นไทย

2.3 จากการขอลับคืนสัญชาติไทย

ชื่อ

ชื่อ หมายถึง คำที่ใช้เรียกบุคคลว่าเป็นใคร มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายอย่างไร ตาม พ.ร.บ. ชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 กำหนดไว้ดังนี้

1. **ชื่อตัว** หมายถึง ชื่อประจำบุคคล

2. **ชื่อรอง** หมายถึง ชื่อประกอบถัดจากชื่อตัว

3. **ชื่อสกุล** หมายถึง ชื่อประจำวงศ์สกุล ชื่อสกุลได้มาโดยผลของกฎหมาย บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา ในกรณีที่บิดาไม่ปรากฏบุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา

หลักเกณฑ์การตั้งชื่อตัวและชื่อรอง

1. ต้องไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย พระนามของพระราชินีหรือราชทินนาม
2. ต้องไม่มีคำหรือความหมายหยาบคายหรือมีเจตนาในทางทุจริต
3. ชื่อรองต้องไม่ฟ้องกับชื่อสกุลของคนอื่นเว้นแต่เป็นกรณีที่คู่สมรสใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งหรือกรณีบุตรใช้ชื่อสกุลเดิมของบิดาหรือมารดาเป็นชื่อรองของตน

หลักเกณฑ์การตั้งชื่อสกุล

1. ไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธยหรือพระนามของพระราชินี
2. ไม่ฟ้องหรือมุ่งหมาย หรือให้คล้ายกับราชทินนาม เว้นแต่ราชทินนามของตน ของบุพการี หรือผู้สืบสันดาน
3. ไม่ซ้ำกับชื่อสกุลที่ได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์
4. ต้องไม่มีคำหรือความหมายหยาบคาย
5. มีพยัญชนะไม่เกินกว่าสิบพยัญชนะ เว้นแต่เป็นกรณีใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล

หลักเกณฑ์การใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส

1. คู่สมรสมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามที่ตกลงกันหรือต่างฝ่ายต่างใช้ชื่อสกุลเดิมของตน การตกลงจะกระทำเมื่อมีการสมรสหรือในระหว่างสมรสก็ได้ ข้อตกลงจะเปลี่ยนแปลงภายหลังก็ได้ ซึ่งจะทำให้คู่สมรสเลือกใช้ชื่อสกุลได้ 4 แบบ คือ ชายใช้ชื่อสกุลชาย หญิงใช้ชื่อสกุลหญิง หรือชายใช้ชื่อสกุลชาย หญิงใช้ชื่อสกุลชาย หรือชายใช้ชื่อสกุลหญิง หญิงใช้ชื่อสกุลหญิง หรือชายใช้ชื่อสกุลหญิง หญิงใช้ชื่อสกุลชาย

2. เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลเพิกถอนการสมรส คู่สมรสที่ใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายต้องกลับไปใช้นามสกุลเดิมของตน

3. เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตายให้ฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่และใช้นามสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิใช้ชื่อสกุลนั้นได้ต่อไปแต่เมื่อจะสมรสใหม่ให้กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน

การเปลี่ยนชื่อบุคคล

ชื่อบุคคลนี้อาจเปลี่ยนได้ 2 กรณี คือ

1. **การเปลี่ยนชื่อโดยเจตนา** สามารถทำได้โดยยื่นคำขอเปลี่ยนชื่อต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน เมื่อนายทะเบียนพิจารณาเห็นสมควรก็จะอนุญาตและออกหนังสือสำคัญแสดงการเปลี่ยนชื่อให้ สำหรับการเปลี่ยนชื่อสกุล ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนกลาง

2. **การเปลี่ยนชื่อโดยผลของกฎหมาย** เช่น บุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรม หญิงหม้ายโดยการหย่าให้กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน เป็นต้น

การคุ้มครองชื่อ

แม้ว่าชื่อบุคคลจะประกอบด้วย ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล ก็ตามที่ชื่อเหล่านั้นจะซ้ำกันย่อมเป็นไปได้ ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้ชื่อบุคคลที่มีการซ้ำซ้อนถูกนำไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหาย กฎหมายได้บัญญัติคุ้มครองชื่อบุคคลไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 18 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในการที่จะนามอันชอบที่จะใช้ได้นั้น ถ้ามีบุคคลอื่นโต้แย้งก็ดี หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของนามนั้นต้องเสื่อมเสียประโยชน์ เพราะการที่มีผู้อื่นมาใช้นามเดียวกัน โดยมีได้รับอำนาจให้ใช้ก็ดี บุคคลผู้เป็นเจ้าของนามจะเรียกให้บุคคลนั้นระงับความเสียหายก็ได้ ถ้าและเป็นที่ยังวิตกว่าต้องเสียหายอยู่สืบไป จะร้องขอสั่งห้ามก็ได้” กรณีนี้แยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

1. กรณีบุคคลอื่นโต้แย้งในการใช้ชื่อของเรา เช่น นายปัญญา เลิศประเสริฐศรี ถูกโต้แย้งว่าใช้ชื่อสกุลของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ถ้านายปัญญา เลิศประเสริฐศรี พิสูจน์ได้ว่ามีสิทธิใช้ชื่อสกุลโดยถูกต้อง ก็จะได้รับคุ้มครองตามมาตรา 18

2. กรณีบุคคลใช้ชื่อของเราแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย หรือเสื่อมประโยชน์ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 7391/2541 ได้วินิจฉัยว่า การที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยนำคำว่า “เจ้าสาว” ซึ่งเป็นชื่อและเครื่องหมายทางการค้าของโจทก์ไปใช้ประกอบกิจการร้านจำหน่ายสินค้าของจำเลยโดยไม่มีสิทธิเป็นการละเมิดต่อสิทธิของโจทก์นั้น โจทก์มีสิทธิฟ้องให้จำเลยระงับการกระทำและชำระค่าเสียหาย นอกจากการคุ้มครองชื่อบุคคลแล้วกฎหมายยังคุ้มครองสิ่งที่แสดงออกถึงกิจการของบริษัท ห้างหุ้นส่วนหรือนิติบุคคลอื่น ๆ ในการประกอบการค้าอีกด้วยตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2535 ซึ่งมีการกำหนดโทษไว้สำหรับผู้ทำการปลอมเครื่องหมายการค้าหรือเลียนแบบเครื่องหมายการค้าไว้ด้วย

จาก 2 กรณีดังกล่าวผู้ที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิดังนี้ คือ

1. ร้องขอต่อศาลสั่งให้ระงับความเสียหายโดยกระทำการต่าง ๆ เช่น ประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์ให้ทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง หรือขอใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน

2. ร้องขอให้ศาลสั่งห้ามการใช้ชื่อ ถ้าเห็นว่าบุคคลที่เอาชื่อของเราไปใช้โดยไม่มีสิทธิอันจะทำให้เราได้รับความเสียหาย

ภูมิลาเนา

ภูมิลาเนา หมายถึง ถิ่นที่อยู่ของบุคคลตามกฎหมาย การที่กฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับที่อยู่ของบุคคลก็เพื่อประโยชน์ในการจำแนกบุคคลได้ชัดเจนนอกเหนือจากการมีชื่อ

ประโยชน์ของภูมิลาเนา

1. เรื่องการฟ้องคดี ตามหลักทั่วไปแล้วโจทก์ต้องฟ้องร้องจำเลยต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลาเนา ยกเว้นการฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หรือสิทธิประโยชน์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ให้ฟ้องต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ในเขตศาล
2. เรื่องการسابสูญ การที่จะฟ้องขอต่อศาลสั่งให้เป็นคนسابสูญต้องปรากฏว่าบุคคลต้องไปจากภูมิลาเนาหรือถิ่นที่อยู่
3. เรื่องการชำระหนี้ กรณีไม่กำหนดให้ชำระหนี้เป็นที่ใด กฎหมายกำหนดให้ลูกหนี้ทำการชำระหนี้ ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลาเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้
4. การส่งคำคู่ความ เอกสาร หรือหมายเรียกพยาน ต้องส่ง ณ ภูมิลาเนาของพยาน

ประเภทของภูมิลาเนา

1. ภูมิลาเนาปกติ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 37 บัญญัติว่า “ภูมิลาเนาของบุคคลธรรมดา ได้แก่ถิ่นอันบุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นแหล่งสำคัญ” จากหลักกฎหมายนี้ภูมิลาเนาปกติได้แก่ถิ่นอันบุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นแหล่งสำคัญ

ตัวอย่าง นายแดงทำงานที่กรุงเทพฯ และพักอาศัยในบ้านที่กรุงเทพฯ เป็นประจำ นอกจากนี้ นายแดงยังมีบ้านพักตากอากาศที่พัทยาอีกหนึ่งหลัง ปีหนึ่งนายแดงจะไปพักผ่อนที่พัทยา 1 - 2 เดือน เห็นได้ว่าบ้านพักที่กรุงเทพฯ ของนายแดงเป็นสถานที่อยู่ที่เป็นแหล่งสำคัญ จึงเป็นภูมิลาเนาของนายแดง

2. ภูมิลาเนาเฉพาะการ มาตรา 42 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลใดได้เลือกเอาถิ่นใดโดยมีเจตนาปรากฏชัดแจ้งว่าจะให้เป็นภูมิลาเนาเฉพาะการเพื่อทำการใด ให้ถือว่าถิ่นนั้นเป็นภูมิลาเนาเฉพาะการสำหรับการนั้น” จากมาตรานี้ ภูมิลาเนาเฉพาะการ หมายถึง สถานที่ที่บุคคลกำหนดให้เป็นที่ตั้งต่อทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเป็นการเฉพาะ เพื่อสะดวกในการติดต่อธุรกิจหรือชำระหนี้ เช่น นายขาวมีภูมิลาเนาอยู่กรุงเทพฯ ได้ติดต่อซื้อขายลำไยกับนายดำ ซึ่งมีภูมิลาเนาอยู่ที่จังหวัดลำพูน เพื่อความสะดวกในการฟ้องร้องคดีกรณีผิดสัญญา จึงได้ตกลงในสัญญาว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับการซื้อขายลำไยให้ถือว่านายขาวมีภูมิลาเนาเฉพาะการอยู่ที่ลำพูน ดังนั้น ถ้ามีกรณีฟ้องร้องเกี่ยวกับการซื้อลำไยเกิดขึ้น ก็สามารถยื่นฟ้องได้ที่จังหวัดลำพูน ส่วนกรณีอื่น ๆ นายขาวย่อมมีภูมิลาเนาอยู่ที่กรุงเทพฯ

3. ภูมิลำเนาตามที่กฎหมายกำหนด ในกรณีที่บุคคลมีสถานที่อยู่หลายแห่ง แต่ละแห่งมีความสำคัญเท่า ๆ กัน ให้ถือเอาแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นภูมิลำเนาของบุคคลนั้น ตามมาตรา 38 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าบุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่หลายแห่งซึ่งอยู่สลับเปลี่ยนกันไป หรือมีหลักแหล่งที่ทำการงานเป็นปกติหลายแห่ง ให้ถือเอาแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นภูมิลำเนาของบุคคลนั้น”

ตัวอย่าง นายดำมีกิจการร้านขายอาหารที่กรุงเทพฯ และที่จังหวัดนครสวรรค์อีกแห่งหนึ่ง นายดำเป็นผู้ดูแลร้านทั้ง 2 นี้ โดยเดินทางไปมาระหว่างกรุงเทพฯ กับนครสวรรค์เป็นประจำ ดังนี้ ถือว่าทั้งกรุงเทพฯ และนครสวรรค์ เป็นภูมิลำเนาของนายดำตามแต่ละเลือก

สถานะ

สถานะของบุคคล คือ สถานะหรือตำแหน่งของบุคคลในสังคม เป็นประโยชน์สำหรับบอกให้ทราบถึงความสามารถในการใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

สถานะของบุคคลโดยทั่วไปต้องแจ้งให้รัฐทราบ โดยการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อแสดงว่าบุคคลนี้ดำรงตัวอยู่ในฐานะเช่นใดในสังคม การแจ้งนี้เรียกว่า **การจดทะเบียนสถานะบุคคล**

สถานะของบุคคลที่กฎหมายบังคับให้จดทะเบียนมีดังนี้ คือ

1. การเกิด ตาม พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ให้ปฏิบัติดังนี้

1.1 คนเกิดในบ้าน ให้เจ้าบ้านหรือบิดา หรือมารดา แจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่คนเกิดในบ้านภายใน 15 วัน นับแต่วันเกิด

1.2 คนเกิดนอกบ้าน ให้บิดาหรือมารดา แจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ภายใน 15 วัน นับแต่เกิด ในกรณีจำเป็นไม่อาจแจ้งได้ตามกำหนด ให้แจ้งภายหลังได้แต่ต้องไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันเกิด

การแจ้งตาม 1.1 และ 1.2 ให้แจ้งตามแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด พร้อมทั้งแจ้งชื่อคนเกิดด้วย

2. การตาย ตาม พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 บัญญัติให้แจ้งการตายดังนี้

2.1 คนตายในบ้าน ให้เจ้าบ้านแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่มีคนตายภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาตาย ในกรณีไม่มีเจ้าบ้าน ให้ผู้พบศพแจ้งภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาพบศพ

2.2 คนตายนอกบ้าน ให้บุคคลที่ไปกับผู้ตายหรือผู้พบศพแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่มีการตายหรือพบศพ แล้วแต่กรณีหรือแห่งท้องที่ที่พึงแจ้งได้ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาตาย หรือเวลาพบศพ ในกรณีเช่นนี้จะแจ้งต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้

กำหนดเวลาให้แจ้งตาม 2.1 และ 2.2 ถ้าในท้องที่ใดการคมนาคมไม่สะดวก ผู้อำนวยการทะเบียนกลางอาจขยายเวลาออกไปตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่เกิน 7 วัน นับแต่เวลาตายหรือพบศพ การแจ้งตาม 2.1 และ 2.2 ให้แจ้งตามแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดพร้อมทั้งแจ้งชื่อผู้แจ้งด้วย

3. การสมรส จะต้องมีการจดทะเบียน ถ้าไม่จดทะเบียนกฎหมายไม่ถือว่ามีการสมรส

4. การหย่า มีผลทำให้สถานภาพของการสมรสสิ้นสุดลง การหย่าจะมีผลต่อเมื่อมีการจดทะเบียนหย่าแล้ว การหย่าทำได้ 2 กรณี คือ

4.1 โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย

4.2 โดยคำพิพากษาของศาล

5. การรับบุตรบุญธรรม ต้องเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และจะต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย

6. การเลือกรับบุตรบุญธรรม มี 2 กรณี คือ

6.1 การเลือกรับบุตรบุญธรรมโดยข้อตกลง หมายถึง เกิดจากความตกลงระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมจะตกลงเมื่อใดก็ได้ แต่การเลือกรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์เมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมายแล้ว

6.2 การเลือกรับบุตรบุญธรรมโดยคำสั่งของศาลเป็นการเลือกรับ โดยอาศัยเหตุตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ไม่อุปการะเลี้ยงดู ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

7. การรับรองบุตร กรณีเด็กเกิดจากหญิงที่มีได้สมรสกับชาย ถือว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของหญิงแต่เพียงฝ่ายเดียว จะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายชาย เมื่อบิดามารดาได้สมรสกันภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

ความสามารถของบุคคล

ความสามารถของบุคคลมี 2 ลักษณะ คือ

1. ความสามารถในการมีสิทธิ หมายถึง สิทธิที่เกิดขึ้นพร้อมกับการมีสภาพบุคคล เช่น สิทธิในการมีทรัพย์สิน สิทธิในการรับมรดก

2. ความสามารถในการใช้สิทธิ หมายถึง ความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญา การสมรส การทำพินัยกรรม โดยทั่วไปบุคคลที่มีสิทธิสามารถใช้สิทธิของตนได้ แต่ในบางกรณีกฎหมายได้จำกัดความสามารถในการใช้สิทธิของบุคคลบางจำพวกไว้

มีบุคคลที่กฎหมายจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิมี 3 ประเภท คือ

1. ผู้เยาว์

2. คนไร้ความสามารถ

3. คนเสมือนไร้ความสามารถ

ผู้เยาว์

ผู้เยาว์ คือ ผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะได้ด้วยเหตุ 2 ประการ คือ

1. บรรลุนิติภาวะโดยอายุ บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
2. บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส โดยชอบด้วยกฎหมาย คือ สมรสเมื่อชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ โดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเมื่อศาลอนุญาตให้ทำการสมรสได้

ผู้เยาว์ทำนิติกรรม

นิติกรรม คือ สิ่งที่ทำแล้วเกิดผลผูกพันในทางกฎหมาย เช่น การทำสัญญาซื้อขาย ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน มิฉะนั้นนิติกรรมนั้นเป็นโมฆียะ คือ อาจถูกบอกล้างหรือให้สัต์ยาบันได้ในภายหลัง ตัวอย่าง ผู้เยาว์จะซื้อบ้านพร้อมที่ดินจากผู้อื่นจะต้องขอความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน และการให้ความยินยอมนั้นอาจทำเป็นหนังสือหรือทำด้วยวาจาก็ได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีการทำนิติกรรมในบางกรณีความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเพียงฝ่ายเดียวไม่พอ ต้องขอความยินยอมจากศาลด้วย เช่น การซื้อขายที่ดินที่เป็นทรัพย์สินของผู้เยาว์

นิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถทำได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมและการกระทำนั้นมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ได้แก่

1. ผู้เยาว์ทำพินัยกรรมได้เมื่ออายุ 15 ปีบริบูรณ์
2. นิติกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว เช่น รับทรัพย์สินที่ผู้อื่นยกให้โดยเสนหาไม่มีข้อผูกพันใด ๆ
3. นิติกรรมที่ต้องทำเองเฉพาะตัว เช่น การรับรองบุตร
4. นิติกรรมที่สมควรแก่ฐานะานุรูปและเป็นการอันจำเป็นต่อการดำรงชีพตามสมควร เช่น ซื้ออาหาร ซื้อสมุด ซื้อหนังสือ
5. ผู้เยาว์ได้รับอนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมให้ประกอบกิจการค้าหรือธุรกิจ ผู้เยาว์ก็มีสิทธิทำนิติกรรมที่อยู่ในขอบเขตการค้าของตนกับบุคคลทั่วไปได้เสมือนดังบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว

ผู้แทนโดยชอบธรรม ได้แก่

1. ผู้ใช้อำนาจปกครอง ได้แก่ บิดามารดาของผู้เยาว์
2. ผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้ที่ศาลมีคำสั่งแต่งตั้งให้ดูแลผู้เยาว์ ในกรณีผู้เยาว์ไม่มีบิดามารดา หรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครอง ให้ศาลแต่งตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ เมื่อมีการร้องขอต่อศาลจากญาติผู้เยาว์ อัยการหรือผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายที่หลังได้ระบุชื่อไว้ในพินัยกรรมให้เป็นผู้ปกครอง

คนไร้ความสามารถ

คนไร้ความสามารถ คือ คนวิกลจริตที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ คำสั่งนั้นต้องประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้คนทั้งหลายทราบ

คนวิกลจริตที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น ต้องมีลักษณะอาการแห่งจิตที่ไม่ปกติเป็นอย่างมาก พุดจาไม่รู้เรื่อง ไม่มีความรับผิดชอบใด ๆ และเป็นอยู่ประจำ การเสียสติชั่วคราวเพราะเสพยาของมึนเมาไม่เรียกว่าวิกลจริต

ผู้ที่มีสิทธิร้องขอให้ศาลสั่งคนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ ได้แก่

1. คู่สมรสของคนวิกลจริต หมายถึงสามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย
2. ผู้บุพการี คือ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด
3. ผู้สืบสันดาน คือ ลูก หลาน เหลน ลื้อ
4. ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์
5. ผู้ซึ่งปกครองดูแลผู้นั้น
6. พนักงานอัยการ

บุคคลทั้ง 6 ประเภทเท่านั้นที่มีสิทธิร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ การที่ศาลจะสั่งหรือไม่เป็นดุลยพินิจของศาล

ผลของการเป็นคนไร้ความสามารถ

เมื่อศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้วจะมีผล ดังนี้

1. ต้องอยู่ในความอนุบาล คือ ต้องมีการตั้งผู้อนุบาลขึ้นมาเพื่อคุ้มครองดูแลจัดการทรัพย์สินตลอดจนทำนิติกรรมแทนคนไร้ความสามารถ ผู้อนุบาลของคนไร้ความสามารถ ได้แก่

1.1 กรณีผู้เยาว์เป็นคนไร้ความสามารถ ให้บิดามารดาเป็นผู้อนุบาล เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

1.2 กรณีผู้บรรลุนิติภาวะและไม่มีคู่สมรส ให้บิดามารดาเป็นผู้อนุบาล เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

1.3 กรณีสามีหรือภรรยาเป็นคนไร้ความสามารถ ให้ภรรยาหรือสามีเป็นผู้อนุบาล เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

2. ทำนิติกรรมด้วยตนเองไม่ได้ ถ้าทำเป็นโมฆียะ ต้องให้ผู้อนุบาลเป็นผู้ทำแทน ซึ่งต่างกับผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรมด้วยตนเองได้ถ้าได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม

การถอนคำสั่งที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

เมื่อศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถแล้ว บุคคลนั้นอาจหายจากการเป็นคนวิกลจริตกลับมาเป็นคนปกติอีกได้ ดังนั้น ผู้ที่มีสิทธิร้องขอให้ศาลถอนคำสั่งการเป็นคนไร้ความสามารถได้ คือ

1. คนไร้ความสามารถที่หายจากวิกลจริต
2. คู่สมรส
3. ผู้บุพการี
4. ผู้สืบสันดาน
5. ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์
6. ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่
7. พนักงานอัยการ

เมื่อศาลได้สอบสวนแล้วเห็นว่าคนไร้ความสามารถหายจากการวิกลจริตแล้วก็จะสั่งเพิกถอนการเป็นคนไร้ความสามารถ คำสั่งนี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บุคคลวิกลจริต

คนวิกลจริตที่ศาลไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ถ้าทำนิติกรรมใด ๆ ลงไป ย่อมมีผลสมบูรณ์ใช้บังคับได้ตามกฎหมาย เช่น นายขาวเป็นคนวิกลจริต ได้ทำสัญญาซื้อขายรถจักรยานยนต์กับนายดำ สัญญามีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย

ยกเว้น ในกรณีต่อไปนี้ นิติกรรมที่ทำจะเป็นโมฆียะ คือ

1. นิติกรรมนั้นได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นวิกลจริตอยู่
2. กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วด้วยว่าผู้กระทำเป็นคนวิกลจริต

ตัวอย่าง นายขาวเป็นคนวิกลจริตใคร ๆ ก็รู้รวมทั้งนายดำด้วย ถ้านายขาวได้ทำสัญญาซื้อขายรถจักรยานยนต์กับนายดำขณะที่วิกลจริต สัญญาซื้อขายดังกล่าวเป็นโมฆียะเพราะคู่กรณี คือ นายดำได้รู้ถึงการวิกลจริตนั้น

คนเสมือนไร้ความสามารถ

คนเสมือนไร้ความสามารถ คือ คนที่ไม่สามารถจัดทำงานของตนเองได้ หรือทำกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เพราะมีร่างกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือติดสุรายาเสพติด หรือประพฤติดนสุรุยสุร้ายเสเพลเป็นอาจिन

หลักเกณฑ์การเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

1. มีเหตุบกพร่อง
2. ไม่สามารถจัดทำงานได้เพราะเหตุบกพร่องนั้น
3. มีคำสั่งศาลให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

มีเหตุบกพร่อง

เหตุบกพร่องที่จะทำให้บุคคลนั้นถูกร้องขอให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ คือ

1. ร่างกายพิการ เช่น ตาบอด แขนขาด ขาขาด อาจเป็นโดยกำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลังก็ได้
2. จิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ แต่ไม่ถึงกับวิกลจริต ยังมีความรู้สึกผิดชอบ
3. ดิตสุรยาเมา คือ เสพของเสพติดเป็นประจำ
4. ประพฤติสุรุยสุรายสเพลเป็นอาชญา คือ มีรายได้เล็กน้อยแต่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย สร้างหนี้สินให้กับ

ครอบครัวมากมาย

5. ไม่สามารถจัดทำการงานได้เพราะเหตุบกพร่องนั้น หมายถึง ต้องไม่สามารถจัดทำการงานได้ เพราะมีเหตุบกพร่องดังกล่าว แต่ในกรณีที่มีเหตุบกพร่อง ถ้ายังสามารถทำการงานได้ก็ไม่เข้าหลักเกณฑ์นี้
6. มีคำสั่งศาลให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ โดยคำสั่งนั้นต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ผลของการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

1. อยู่ในความดูแลของผู้พิทักษ์ ซึ่งผู้พิทักษ์ของคนเสมือนไร้ความสามารถ ได้แก่

1.1 กรณีผู้เยาว์เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ให้บิดามารดาเป็นผู้พิทักษ์ เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

1.2. กรณีผู้บรรลุนิติภาวะและไม่มีคู่สมรส ให้บิดามารดาเป็นผู้พิทักษ์ เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

1.3 กรณีสามีหรือภริยาเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ภริยาหรือสามีย่อมเป็นผู้พิทักษ์ เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

2. ไม่สามารถทำนิติกรรมบางชนิดได้ โดยปกติคนเสมือนไร้ความสามารถทำนิติกรรมด้วยตนเองได้ ยกเว้นนิติกรรมบางประเภท จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ถ้าไม่ได้รับความยินยอมนิติกรรมจะเป็นโมฆะ

นิติกรรมที่ไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองต้องขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ ได้แก่

2.1 นำทรัพย์สินไปลงทุน

2.2 รับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น

2.3 กู้ยืม หรือให้กู้ยืมเงิน ยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่า

2.4 รับประกันโดยประการใด ๆ อันนี้มีผลให้ตนต้องถูกบังคับ

2.5 เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์ มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่า 6 เดือน หรืออสังหาริมทรัพย์ มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่า 3 ปี

2.6 ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูป

2.7 รับการให้โดยเสน่หาที่มีเงื่อนไข หรือค่าภาระติดพัน หรือการไม่รับการให้โดยเสน่หา

2.8 ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะได้มาหรือปล่อยไป ซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า

2.9 ก่อสร้าง หรือดัดแปลงโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือซ่อมแซมอย่างใหญ่

2.10 เสนอคดีต่อศาล หรือดำเนินการพิจารณาใด ๆ เว้นแต่การร้องขอตามมาตรา 35 หรือการร้องขอถอนผู้พิทักษ์

2.11 ประนีประนอมยอมความ หรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย

3. กรณีอื่นนอกจากที่กล่าวมาในข้อ 2. ถ้าคนเสมือนไร้ความสามารถจัดการไปในทางที่เสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตน ศาลมีอำนาจสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะทำการนั้นได้

4. ถ้าในกรณีคนเสมือนไร้ความสามารถ ไม่สามารถทำการอย่างใดที่กล่าวมาแล้วในข้อ 2. หรือ 3. ได้ด้วยตนเอง เพราะเหตุมีร่างกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือน ศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ

การสิ้นสุดของการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

สภาพของการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ย่อมสิ้นสุดลงด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังนี้ คือ

1. ตาย
2. ถูกศาลเพิกถอนคำสั่งที่ได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ
3. คนเสมือนไร้ความสามารถมีอาการวิกลจริตจนถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

ผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลถอนคำสั่งเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ คือ

1. คนเสมือนไร้ความสามารถ
2. คู่สมรส
3. ผู้บุพการี คือ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด
4. ผู้สืบสันดาน คือ ลูก หลาน เหลน ลื้อ
5. ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์
6. ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่
7. พนักงานอัยการ

คำสั่งเพิกถอนของศาลต้องประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา โดยการสิ้นสุดการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถเริ่มมีผลตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งเพิกถอน

นิติบุคคล

นิติบุคคล ได้แก่ สิ่งกฎหมายที่สมมุติขึ้นให้สามารถมีสิทธิและหน้าที่ได้ตามกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา กล่าวคือ นิติบุคคลมีความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญา มีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ เป็นเจ้าหนี้ เป็นลูกหนี้ จำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินได้ เป็นโจทก์หรือจำเลยได้ มีหน้าที่ในการเสียภาษี เป็นต้น

ประเภทของนิติบุคคล

นิติบุคคลจะตั้งขึ้นได้ 2 กรณี คือ

1. นิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่

1.1 ห้างหุ้นส่วนสามัญที่จดทะเบียนแล้ว

ห้างหุ้นส่วนสามัญ คือ การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ตกลงเข้าหุ้นกันเพื่อกระทำการกิจการร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น ผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อหนี้ทั้งปวงของห้างโดยไม่จำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญจะจดทะเบียนหรือไม่จดทะเบียนก็ได้ แต่ถ้าจดทะเบียนจะมีฐานะเป็นนิติบุคคล

1.2 ห้างหุ้นส่วนจำกัด คือ ห้างหุ้นส่วนประเภทหนึ่งซึ่งมีผู้เป็นหุ้นส่วนสองจำพวก คือ

- 1) ผู้เป็นหุ้นส่วนคนเดียวหรือหลายคนซึ่งมีจำกัดความรับผิดชอบ เพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนรับจะลงหุ้นในห้างหุ้นส่วนนั้นจำพวกหนึ่ง และ
- 2) ผู้เป็นหุ้นส่วนคนเดียวหรือหลายคนซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วน ไม่มีจำกัดจำนวนอีกจำพวกหนึ่ง

ห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น กฎหมายบังคับว่าต้องจดทะเบียน เมื่อจดทะเบียนจะมีฐานะเป็นนิติบุคคล

1.3 บริษัทจำกัด คือ บริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยมีผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัด เพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ บริษัทจำกัดกฎหมายบังคับว่าต้องจดทะเบียน เมื่อจดทะเบียนแล้วจะมีฐานะเป็นนิติบุคคล

1.4 สมาคม คือ การที่บุคคลหลายคนตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการอันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน และมีใช่เป็นการหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน เมื่อใดสมาคมได้จดทะเบียนแล้วจะเป็นนิติบุคคล

1.5 มูลนิธิ ได้แก่ ทรัพย์สินอันจัดสรรไว้โดยเฉพาะสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการกุศลสาธารณะ การศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี การศึกษาหรือเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างอื่น โดยมีได้มุ่งหาผลประโยชน์มาแบ่งปัน เมื่อได้จดทะเบียนแล้วมีฐานะเป็นนิติบุคคล

2. นิติบุคคลตามกฎหมายลักษณะอื่น

นอกเหนือจากนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ยังมีนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายลักษณะอื่นอีก เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2543 กำหนดให้กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมมีฐานะเป็นนิติบุคคล สถานายความเป็นนิติบุคคล พระราชบัญญัติสถานายความ พ.ศ. 2528 กำหนดให้สถานายความเป็นนิติบุคคล หรือพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2514 กำหนดให้มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นนิติบุคคล เป็นต้น

สิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคล

นิติบุคคลเป็นบุคคลตามกฎหมายประเภทหนึ่ง ดังนั้น ย่อมมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา คือ มีชื่อ มีสัญชาติ มีภูมิลำเนา มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เป็นลูกหนี้ เป็นเจ้าหนี้ เป็นโจทก์ เป็นจำเลยได้ แต่นิติบุคคลเป็นสิ่งไม่มีชีวิต กฎหมายจึงได้จำกัดสิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคลไว้ 2 ประการ คือ

1. ต้องดำเนินการภายในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ นิติบุคคลถ้าได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ หรือวัตถุประสงค์ไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง จะดำเนินการนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ไม่ได้ เช่น วัดอาจมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ตามที่เรียกกันว่าธรณีสงฆ์ แต่วัดจะโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้นไปไม่ได้เพราะที่ธรณีสงฆ์ได้มีกฎหมายโดยเฉพาะห้ามโอนไว้ หรือบริษัทมีชัยคำวัสดุก่อสร้างจำกัดมีวัตถุประสงค์ขายวัสดุก่อสร้าง ดังนั้น ย่อมมีสิทธิขายวัสดุก่อสร้างเท่านั้นจะไปค้าขายข้าวเปลือกไม่ได้

2. ไม่มีสิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะพึงมีพึงได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้นไม่มีชีวิตจิตใจ ดังนั้น สิทธิและหน้าที่อื่นจะพึงได้แต่เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น นิติบุคคลจะมีไม่ได้ก็เช่น การสมรส การหมั้น การถูกศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถ การรับบุตรบุญธรรม การรับราชการทหาร การรับโทษทางอาญา เฉพาะในส่วนที่มีการลงโทษเกี่ยวกับร่างกาย เช่น ประหารชีวิต จำคุก กักขัง เป็นต้น

ภูมิลำเนาของนิติบุคคล

ภูมิลำเนาของนิติบุคคล ได้แก่

1. ถิ่นอันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ หรือที่ตั้งที่ทำการของนิติบุคคลนั้นตั้งอยู่
2. ถิ่นที่ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง เลือกเอาไว้เป็นภูมิลำเนาเฉพาะการเพื่อกระทำการอันใดอันหนึ่ง
3. ในกรณีนิติบุคคลมีที่ตั้งที่ทำการหลายแห่ง หรือมีสำนักงานสาขาให้ถือว่าถิ่นอันเป็นที่ตั้งของที่ทำการ หรือของสำนักงานสาขา เป็นภูมิลำเนาในส่วนกิจการอันได้กระทำ ณ ที่นั้นด้วย

ผู้แทนนิติบุคคล

นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้นมาไม่มีชีวิตจิตใจ ดังนั้น ต้องมีผู้ทำการแทนนิติบุคคล ซึ่งผู้แทนนิติบุคคลมีชื่อเรียกต่างกันไป แล้วแต่ประเภทของนิติบุคคลนั้น เช่น รัฐมนตรีเป็นผู้แทนของกระทรวง เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัด กรรมการผู้จัดการเป็นผู้แทนของบริษัทจำกัด อธิการบดีเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัย นายกเทศมนตรี เป็นผู้แทนของเทศบาล เป็นต้น

อำนาจของผู้แทนนิติบุคคล

โดยปกติอำนาจของผู้แทนนิติบุคคล ย่อมมีกล่าวไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายที่จัดตั้งนิติบุคคลนั้น หรือกล่าวไว้ในข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง เช่น บริษัทจำกัดแห่งหนึ่ง มีข้อบังคับว่า กรรมการผู้จัดการมีอำนาจอนุมัติการจ่ายเงินได้ไม่เกิน 50,000 บาท ดังนี้ กรรมการผู้จัดการก็จะมีอำนาจอนุมัติการจ่ายเงินได้ไม่เกิน 50,000 บาท

ความรับผิดชอบของนิติบุคคล

กิจการใด ๆ ที่ผู้แทนนิติบุคคลได้กระทำไป ถ้ากระทำตามอำนาจหน้าที่ที่ตนมีอยู่ และการกระทำอยู่ในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลแล้ว นิติบุคคลต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอกตามที่ผู้แทนกระทำลงไป และถ้าการทำตามหน้าที่ของตัวแทน เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก นิติบุคคลต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอก แต่มีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ที่ก่อความเสียหายได้ในภายหลัง

การสิ้นสุดสภาพนิติบุคคล

นิติบุคคลไม่มีชีวิตอย่างบุคคลธรรมดา ดังนั้น การสิ้นสุดสภาพนิติบุคคลจึงไม่ใช่การตายหรือสาบสูญอย่างบุคคลธรรมดา นิติบุคคลจะสิ้นสุดสภาพไปได้ด้วยเหตุ ดังนี้

1. ตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง เช่น บริษัทเมืองไทยจำกัดได้กำหนดไว้ในตราสารจัดตั้ง ว่าจะดำเนินการ 5 ปี ดังนั้น เมื่อครบ 5 ปี บริษัทก็ต้องเลิกกิจการ
2. โดยสมาชิกตกลงเลิก
3. เลิกโดยผลของกฎหมาย เช่น การล้มละลาย
4. โดยคำสั่งของศาล เช่น ในบริษัทจำกัด ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นไม่ถึงเจ็ดคนศาลอาจสั่งให้เลิกบริษัทได้เมื่อนิติบุคคลสิ้นสุดสภาพแล้ว สิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคลก็หมดสิ้นไปด้วย